

2-6 YAŞ ARASINDA ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLERİN BAKIŞ AÇISIYLA COVID-19 SALGIN SÜRECİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Neőe KURT DEMİRBAŐI

Dr. Seda SEVGİLİ KOAK₂

ÖZET

Salgın süreci (COVID-19) tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de birçok alanda etkili olmuştur. Salgın süreci ile birlikte mevcut yaŐantıda meydana gelen değişimler hem yetiŐkinleri hem de çocukları etkilemiŐtir. Bu alıŐma ile 2-6 yaş arasında çocuğu olan ebeveynlerin salgın sürecine bakış açılarının, duygularının ve yaşamlarında meydana gelen değişimlerin incelenmesi ve çocuklarda bu süreçte yaŐanılan değişimlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (fenomenoloji) modeli kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından geliŐtirilen 10 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuŐtur. Araştırmanın alıŐma grubunu 30 ebeveyn oluŐturmakta olup 21 kadın ve 9 erkek ile yapılan çevrim içi ve telefon görüŐmeleri aracılığıyla veriler toplanmıştır. Verilerin sonucunda dokuz ana ve bu ana temalara bağlı alt temalar oluşturulmuştur. Bu ana temalar; “ebeveyn bakış açısı ile salgın süreci, salgın sürecinin avantajları, salgın sürecinin dezavantajları, salgın sürecinde hissedilen duygular, salgın sürecini çocuklara anlatış Şekilleri, salgın sürecinde günlük yaşamda meydana gelen değişimler, salgın süreci sonunda yaşamda meydana gelebilecek farklılıklar, ebeveynlerin salgın sürecinde çocukları ile geçirdikleri sürede günlük aktiviteleri, salgın sürecinde çocuklarda gözlenen değişimler” Şeklinde kavramsallaŐtırılmıŐtır. Bu çalıŐmadan elde edilen bulgular çerçevesinde araştırma grubunu oluŐturan ebeveynlerin salgın sürecinde yaşadığı duygular, bakış açıları ve yaşamlarında gözlenen değişimler ile çocukların süreç içerisindeki değişimlerinin literatürle paralel bir yapı çerçevesinde geliŐtiĐi gözlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Salgın Süreci, Ebeveyn, ocuk, Covid-19.

¹ Milli EĞitim Bakanlığı, ORCID: 0000-0002-8923-9813, neseekurt87@hotmail.com

² Milli EĞitim Bakanlığı, ORCID: 0000-0002-8724-0669, sevgili_seda@hotmail.com

EVALUATION OF THE COVID-19 PANDEMIC PERIOD FROM THE PERSPECTIVE OF PARENTS WITH CHILDREN BETWEEN THE AGES OF 2-6

ABSTRACT

Pandemic process COVID-19 has affected Turkey as the whole world in a lot of different ways. The changes in the current life along with the pandemic process have affected both adults and children. The aim of this study is to examine the perspectives, emotions and changes in their lives of parents with children between the ages of 2-6. At the same time, it is aimed to determine the changes experienced in this process in children. Phenomenology model, one of the qualitative research methods, was used in the study. The study group of the study consisted of 30 parents and data were collected through online and telephone calls with 21 women and 9 men. As a result of the data, nine main themes and sub-themes were created. These main themes are; “The pandemic process with a parental perspective, advantages of the outbreak process, disadvantages of the pandemic process, emotions felt during the pandemic process, ways of telling the pandemic process to children, changes in daily life during the pandemic, differences in life that may occur at the end of the pandemic process, daily activities of the parents during the pandemic period with their children, changes observed in children during the pandemic process”. In the results of the study, it is observed that the emotions, perspectives and changes observed in the lives of the parents during the pandemic process and the changes in the children in the process develop within the framework of a structure parallel to the literature.

Keywords: Pandemic Process, Parents, Child, Covid-19.

GİRİŞ

Bir bölge veya yerleşim alanında görülen enfeksiyon hastalıklarının sayıca anormal miktarda artması durumu ve buna bağlı olarak gelişen kişisel temizlikteki eksiklikler nedeniyle, deri ve bağırsak hastalıkları başta olmak üzere ortaya çıkan birçok hastalık türü bulunmaktadır. Bu hastalıklardan bazıları veba, kolera, tifo, grip gibi kısa zamanda ve kolayca diğer canlılara bulaşması sonucu ortaya çıkan salgınları oluşturmaktadır (AFAD, 2019). Salgınların araştırılması ve analizi, bulaşıcı nitelikteki hastalıkların tespiti ve kontrol altına alınması noktasında büyük öneme sahiptir. Salgının sebebinin saptanması bulaşmanın hangi kanallar aracılığı ile gerçekleştiğinin anlaşılması ve hastalığın başka bireylere geçişinin önlenmesi için gereklidir.

Tarih boyunca birçok dönemde tifo, kolera, veba, domuz gribi, kuş gribi gibi birçok salgın hastalığına rastlanmış ve bu hastalıklarla yaşam savaşı verilmiştir. Günümüzde dünyanın genelinde görülen ve 2020 yılının Mart ayı itibariyle Türkiye’de de yaşanan koronavirüs (COVID-19) salgını hem yetişkinlerin hem de çocukların yaşamında önemli ölçüde değişikliğe neden olmuştur. Dünya Sağlık Örgütü tarafından da dünya çapında hızla yayılan COVID-19 için 11 Mart 2020 tarihi itibariyle pandemi (küresel salgın) ilan edilmiştir. (<https://www.bbc.com>, 2020).

Pandemi, dünyada birden fazla ülkede veya kıtada görülen çok geniş bir alanda yayılan ve etkisini gösteren salgın hastalıklara verilen genel bir isimdir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020). Bu pandemi süreci ile yaşanan değişikliklerden bazıları ise hiç kuşkusuz “Evde kal!” çağrısı ile birlikte evden dışarı çıkılamaması, sokağa çıkma yasağı uygulanması, sosyal ilişkilerde izolasyona önem verilmesi, özellikle aile büyükleriyle sosyal mesafelere özen gösterilmesi, sosyal izolasyon kapsamında temastan uzak durulması ve kişiler arası en az 1 metre mesafe bırakılması, okula devam eden bir öğrenci için okulun eve taşınması ve uzaktan eğitime alışma çabası, çalışan anne-babaların uzun süreli evde kalmaları örnek gösterilebilir. Bu salgın süreci beraberinde bireylerin yaşamında fiziksel, psikolojik, sosyal ve ekonomik yönden birçok değişimin yaşanmasına neden olmuştur.

Koronavirüs (COVID-19) salgını nedeniyle çocuk ve ergenlerin hem kendiler için hem de aileleri, arkadaşları, sevdikleri ve yakınları için endişe, kaygı, panik ve korku yaşamaları olağan kabul edilmektedir (Jiao vd., 2020). Ancak çocukların yaşadığı bu kaygı sürecini iyi yönetebilmek ebeveynlerin önemli sorumlulukları arasında yer almaktadır. Elbette bu süreçte başarılı bir ebeveynin öncelikle bir yetişkin olarak kendi kaygı ve korku düzeyini kontrol edebilmesi istenilmekte olup aynı zamanda da zorlu yaşam olayları karşısında çeşitli stres tepkileri gösterilmesi beklenen bir durum olarak değerlendirilmektedir. Özellikle tüm dünyada yaşanan koronavirüs salgını nedeniyle kendimiz, ailemiz, sevdiklerimiz, toplumumuz ve diğer insanlar için endişe, kaygı, panik ve korku yaşamamız olağandır (MEB, 2020). Hastalığa yakalanma riski altında olmak, virüs salgınının ne zaman son bulacağını tam olarak bilememek, salgın sürecinde yaşanabilecek sosyal ve ekonomik zorluklara yönelik belirsizlik yaşamak ve en önemlisi kendimizi ve ailemizi bu süreçte nasıl koruyacağımıza yönelik endişelerimiz ister istemez yoğun stres ve kaygı yaşamamıza neden olabilmektedir. Bu salgın sürecinde hem yurt içinde hem de yurt dışında birçok çalışmanın varlığı görülmektedir. Bu çalışmalardan bazıları (Ergül, Altın Yavuz, Gündoğan Aşık ve Kalay, 2020; Karcioğlu, 2020) salgın hastalık süreci hakkında bilgi vermekte iken bir kısmı çalışmalar da (Amakiri, Ezeoke, Chude ve Anoka, 2020; Ekiz, İlman ve Dönmez, 2020; Üstün ve Özçiftçi, 2020; Özer, 2020; Jiao vd., 2020) sosyal yaşam üzerinde etkilerine odaklanmaktadır.

Ekiz vd. (2020) tarafından yapılan çalışmada katılımcıların *vücuttaki değişiklikleri fark etme ve sağlıkla ilgilenme maddelerini içeren farkındalık boyutunda ve de kişisel kontrol boyutunda* en yüksek puana sahip olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. MEB (2020) tarafından yayımlanan Salgın Hastalık Dönemlerinde Psikolojik Sağlamlığımızı Korumak, Yetişkinler İçin Bilgilendirme Rehberi'nde zorlu yaşam olaylarına verilen ortak stres tepkileri belirtilmiştir. Bu stres tepkilerine aşağıda yer verilmiştir:

“Sürekli tedirgin ya da panik olma, kendini güvende hissetmeme, kendini değersiz hissetme, öfke, gerginlik, sinirlilik, huzursuzluk, kendine ya da sevdiklerine yönelik çeşitli endişe, korku ve kaygılar, sürekli üzgün olma, umutsuzluk, çaresizlik, çökkünlük, aşırı umursamazlık, kendini katı ve duygusuz hissetme, her şeyin kontrolden çıktığını düşünme, ne olup bittiğini anlayamama, başkaları tarafından anlaşılmadığını düşünme, dünyayı anlamsız ve boş görme, dikkat eksikliği, dikkatin dağınık olması, karar verme güçlüğü, aklın karışması, sık sık terleme, titreme ve ürperme, vücut kaslarının sürekli gergin olması, uykusuzluk ve uyku sorunları, iştah bozuklukları, baş ve karın ağrısı gibi somatik şikâyetler, bağırsıklık sisteminin bozulması, yorgunluk, bitkinlik, tükenmişlik, içe kapanma, kendini toplumdan uzak tutma, ilişkilerde yaşanan çatışmaların artması, günlük aktivitelerden zevk alamama.”

Bu zorlu süreçte çocukların sağlıklı bir süreç geçirebilmesi öncelikle anne-babaların ruh sağlığını koruması ile yakından ilişkilidir. Özellikle evde panik halinde hareket eden bir ebeveyn çocuğu üzerinde çok daha ciddi boyutlarda kaygı yaratabilir. Bu nedenle öncelikli olarak kendi kaygı durumumuzu kontrol etmenin gerekli olduğu bilinmekle birlikte bunu gerçekleştirmek çok kolay olmayabilir. Araştırmalar yetişkinlerin/ebeveynlerin salgın sürecinde birçok faktörden kaynaklı farklı duygu durumlara sahip olduğunu göstermektedir. Bu araştırmalardan ilki Nicomedes ve Avila (2020) tarafından COVID-19 sürecinde bireylerde görülen özellikleri “*kayıtsızlık, yok etme, nihilizm, paranoya, üzüntü, korku, virüsün bir başkasına iletimi, şok, devlet suçlaması, kaygı, geçmiş pandemilere ilişkin endişe, kendine ve ailesine ilişkin endişe, bilgi dağıtımı/paylaşımı, uyum, korunma ihtiyacı, aşırı dikkat, iyimserlik ve sağlık bilinci kazanılması*” şeklinde ifade etmektedir. Bir diğer araştırma ise Brooks vd. (2020) tarafından gerçekleştirilmiş olup özellikle salgın sürecinde bireylerin *travma sonrası stres bozukluğu, kaygı, öfke, depresyon, anksiyete kaynaklı uykusuzluk, hayal kırıklığı* yaşadıklarını belirttikleri görülmektedir. Benzer şekilde Kundi ve Bhowmik (2020) COVID-19 salgın sürecinde insanların yaşamlarında birçok değişimin yaşandığını vurguladıkları çalışmalarında özellikle bireylerde görülen psikolojik etkilerin başında stres, öfke ve korku ilk sıralarda yer almaktadır.

Birçok farklı duygunun yaşandığı bu dönemde günün tamamını evde geçiren ebeveynlerin duygularını çocuklarının yaşamına yansıtması kaçınılmazdır (Mazza vd., 2020). Özellikle çocuk ve ergen gruplarında olumlu sosyal davranışlar ile ilişkili faktörler incelendiğinde; ebeveyn tutum ve davranışları önemli bir etmen olarak karşımıza çıkmaktadır (Knafo ve Plomin, 2006). Bu bilgilerin sonucunda ebeveyn tutumlarının, çocukların sosyal davranışları üzerinde etkili olduğu anlaşılmaktadır (Durmuşoğlu Saltalı ve Arslan, 2012). Aynı zamanda ebeveyn görüşlerinin, davranışları etkilediği ve davranışların da düşünce ile çocuk gelişimleri arasında etkileyici rol oynadığı belirtilmektedir (McGillicuddy-De Lisi ve Sigel, 2002). Çocukların hem sürecin etkisiyle hem de ebeveynlerin yaşadıklarını yansıtması nedenleriyle bu süreçten çok daha kalıcı zarar görebilecekleri düşünülmektedir (Ghosh, Dubey, Chatterjee ve Dubey, 2020). Bu bağlamda değerlendirildiğinde çocukta sorumlu olan ebeveynlerin salgın sürecine verdikleri değer ve yükledikleri anlam büyük önem taşımaktadır.

Özellikle ülkemizin ve dünyanın yaşadığı salgın hastalıklar süreci, sokağa çıkma yasağının uygulanması, “Evde kal!” çağrılarını göz önünde bulundurulduğunda bu süreci çocukların yaşamında daha kolay atlatabilmelerinde ebeveynlerin rolü oldukça önemlidir.

Bu nedenlerden yola çıkılarak bu araştırmada iki ana temel amaç hedeflenmiştir. Bunlardan ilki 2-6 yaş arasında çocuğu olan ebeveynlerin salgın sürecine bakış açılarının, duygularının ve yaşamlarında meydana gelen değişimlerin incelenmesi; ikincisi ise çocuklarda bu süreçte yaşanan değişimlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu temel amaçlar kapsamında;

1. Ebeveyn bakış açısı ile salgın süreci,
2. Salgın sürecinin avantajları
3. Salgın sürecinin dezavantajları
4. Salgın sürecinde hissedilen duygular
5. Salgın sürecini çocuklara anlatış şekilleri
6. Salgın sürecinde günlük yaşamda meydana gelen değişimler
7. Salgın süreci sonunda yaşamda meydana gelebilecek farklılıklar
8. Ebeveynlerin salgın sürecinde çocukları ile geçirdikleri sürede günlük aktiviteleri
9. Salgın sürecinde çocuklarda gözlenen değişimler olmak üzere dokuz alt tema bu çalışma kapsamında incelenmiştir.

1. YÖNTEM

1.1. Araştırma Deseni

Araştırma, nitel araştırma yöntemine dayalı olarak yürütülmüştür. Nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (fenomenoloji) modeli kullanılmıştır. Fenomenoloji, bir olay, durum ya da kavramın bir ya da birden daha fazla bireyin deneyimleri açısından tanımlanması şeklinde ifade edilir. (Christensen, Johnson ve Turner, 2015). Bu yaklaşım, bireyin davranışlarını anlayabilmek için, onun kendine özgü algılayışını ve yaşantısını bilmemiz gerektiğini savunur. Ancak bir olguyu daha iyi tanımaya ve anlamaya yardımcı olacak sonuçlar sağlayacak örnekler, açıklamalar ve deneyimler ortaya koyabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Nitekim olgu olarak ele alınan “salgın süreci” bu kavramlardan birisi olarak değerlendirilebilir. Bu çalışma ile 2-6 yaş arasında çocuğu olan ebeveynlerin salgın sürecine/dönemine ilişkin bakış açıları ve çocuklarda meydana gelen değişimleri ortaya koymak amaçlanmaktadır. Bu nedenle araştırmada fenomenolojik desen tercih edilmiş ve ebeveynlerin salgın olgusuna ilişkin bakış açıları yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile belirlenmeye çalışılmıştır.

1.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubunun oluşturulmasında amaçlı örnekleme yöntemleri arasında yer alan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme, araştırmanın amacına uygun olarak önceden belirlenen bir dizi kriteri sağlayan katılımcıların belirlenmesini içeren örnekleme yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırmanın çalışma grubu 2-6 yaş arasında çocuğu olan 21 anne ve 9 baba olmak üzere toplam 30 ebeveyninden oluşmaktadır. Çalışma grubunu belirlemede kolay erişebilirlik ve araştırmaya katılma isteği esas alınmıştır.

Katılımcılar Ankara, Adana, Kayseri, Aydın, Bursa, İstanbul, İzmit gibi Türkiye'nin farklı illerinde yaşayan 2-6 yaş arasında çocuğu olan ebeveynlerden oluşmaktadır. Çalışma grubuna ilişkin demografik bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Çalışma Grubuna İlişkin Demografik Bilgiler

Değişkenler	n	
Cinsiyet	Kadın/Anne	21
	Erkek/Baba	9
Yaş	20-30	7
	30-40	19
	40-50	4
Eğitim Durumu	Lise	1
	Ön Lisans	2
	Lisans	20
	Lisansüstü	7
Çalışma durumu	Çalışıyor	25
	Çalışmıyor	4
	İşimi kaybettim	1
Çocukların yaş aralığı	2-4	11
	4-6	19

1.3. Veri Toplama Aracı

Fenomonoloji araştırmalarında başlıca veri toplama aracı görüşmelerdir. Olgulara ilişkin yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmak için görüşmenin araştırmacılara sunduğu etkileşim, esneklik ve sondalar yoluyla irdeleme özelliklerinin kullanılması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu nedenle araştırmada, ebeveynlerin salgın süreci hakkındaki bakış açılarının belirlenmesi hedeflendiğinden veri toplamak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu amaçla, yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanırken öncelikle salgın hastalıklar ve süreci ile ilgili kaynaklar incelenmiş ve on iki adet açık uçlu soru hazırlanmıştır. Sonrasında hazırlanan soruların çalışmanın amacına uygunluğunu belirlemek amacıyla iki alan ve bir dil bilim uzmanından açık uçlu sorulara ilişkin görüşler alınmıştır. Uzmanların olumlu ortak kanı belirttikleri toplam on soru görüşme formuna alınırken içerik olarak benzer hususlara odaklanan iki soru görüşme formundan çıkarılmıştır. Görüşme öncesinde 2-6 yaş aralığında çocukları olan ebeveynlerin kendi çocuğunun yaş ve özelliklerini dikkate alarak soruları yanıtlamaları gerektiği vurgulanmıştır. Sorular çevrim içi görüşme yoluyla ebeveynlere yöneltilmiş ve yazılı olarak kaydedilmiştir. Veriler, Nisan-Mayıs, 2020 tarihleri arasında toplanmıştır.

1.4. Verilerin Toplanması

Çalışma kapsamında katılımcıların gönüllülük esası dikkate alınmıştır. Çevrim içi görüşmeler için bir yönerge hazırlanmış olup araştırmacılar tarafından araştırmanın amacı, gizlilik sınırları, çalışmanın nasıl gerçekleştirileceği ve ne kadar sürede soruları cevaplayabilecekleri ile ilgili bir bilgilendirme yapılmıştır. Ayrıca görüşmelerde katılımcıların kimliklerinin de saklı tutulacağı vurgulanmıştır. Görüşmeler, iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı yapılmış ve sorulara verilen cevaplar çevrim içi ya da telefon ile görüşme anında yazılarak kaydedilmiştir. Görüşmeler, yaklaşık 15 ile 20 dakika arasında tamamlanmıştır.

1.5. Verilerin Analizi

Bu çalışmanın verileri fenomenoloji yöntemine uygun olarak toplanmış ve verilerin analizi sürecinde fenomenolojik analiz kullanılmıştır. Analiz sürecinde bir alan uzmanı ve araştırmacılar birlikte değerlendirme yapmışlardır. Yıldırım ve Şimşek'e (2018) göre bu tip araştırmalarda veri analizi, yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmaya yöneliktir. Bu amaçla yapılan içerik analizinde verinin kavramsallaştırılması ve olguyu tanımlayabilecek temaların ortaya çıkarılabilmesi çabası vardır.

Verilerinin toplanmasında öncelikle görüşme kayıtları üç kez listelenmiştir. Güvenilir kayıtlar elde edildikten sonra verilerin tamamı gruplandırılmış ve metinde yer alan kavramlar kategorilere ayrılmıştır. Gruplamalardan sonra kategoriler arasında kıyaslamalar yapılmıştır. Uzman ve araştırmacılar tarafından ulaşılan kategoriler nihai son şeklini almıştır. Kategorilerin belirlenmesinin ardından tablolar oluşturulmuş ve kategorilere örnek olabilecek ebeveyn cümleleri ile tablolar zenginleştirilmiştir.

Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için yapılan görüşmelerin her biri üzerinde iki araştırmacının kodlamaları karşılaştırılmıştır. Katılımcıların ifadelerinin benzerlikleri ve farklılıkları tespit edilmiştir. Her iki kodlama arasındaki görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları belirlenmiştir. Miles ve Huberman (1994) tarafından ortaya konan Görüş Birliği/ (Görüş Ayrılığı + Görüş Birliği) x 100 formülü ile kodlayıcılar arası güvenilirlik hesaplanmış ve yaklaşık %80 olduğu bulunmuştur. Bu değer güvenilirlik açısından Miles ve Huberman (1994) ve Baltacı'ya (2017) göre yeterli olduğu belirtilmektedir. Buradan hareketle mevcut araştırmada kodlamalar arasında elde edilen %80 düzeyindeki güvenilirlik değerinin araştırma için uygun olduğu söylenebilir. Nitel araştırmalarda katılımcıların görüşlerine doğrudan yer vermek ve görüşlerden yola çıkarak sonuçları açıklamak araştırma geçerliliğini artırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu nedenle çalışmaya katılan otuz ebeveyne isimlerine bakılmaksızın birden otuz kadar numara verilmiş ve doğrudan alıntılara yer verilerek kadın ebeveyn görüşleri KE1, KE2...; erkek ebeveyn görüşleri ise EE22, EE23... şeklinde sunulmuştur. Tablolarda bulunan kategorilerin ve örnek konuşma cümlelerinin yanında bulunan kodlar ve numaralar ilgili ebeveyne aittir.

2. BULGULAR

Ebeveynlerin salgına, salgın sürecine ilişkin algılarını, deneyim ve duygularını ortaya koymayı amaçlayan bu araştırmada, elde edilen bulgular içerik analizine tabi tutulmuş; “ebeveyn bakış açısı ile salgın”, “salgın sürecinin avantajları”, “salgın sürecinin dezavantajları”, “salgın sürecinde hissedilen duygular”, “ebeveynlerin salgın sürecinde çocukları ile geçirdikleri sürede günlük aktiviteleri”, “salgın sürecini çocuklara anlatış şekilleri”, “salgın sürecinde çocuklarda gözlenen değişimler”, “salgın sürecinde günlük yaşamda meydana gelen değişimler” ve “salgın süreci sonunda yaşamda meydana gelebilecek farklılıklar” olmak üzere dokuz ana tema önceden oluşturulmuştur.

Ana temalar doğrultusunda, katılımcıların ifadeleri doğrultusunda alt temalar oluşturulmuştur. Araştırmanın amacı doğrultusunda oluşturulan ana temalar ve katılımcıların görüşleri doğrultusunda oluşturulan alt temalar sırası ile sunulmuştur.

2.1. Ebeveyn Bakış Açısı ile Salgın Süreci

Ebeveyn bakış açısı ile salgın sürecine ilişkin elde edilen bulgular; *yaşamın anlamı, belirsizlik, geçici hastalık süreci, kişilerarası ilişkilerde mesafe, özgürlüğün kısıtlanması ve temel ihtiyaçlara verilen önem* olmak üzere altı alt temada kavramsallaştırılmış ve Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Ebeveyn Bakış Açısı ile Salgın Süreci Ana Temasına Yönelik Frekans Analizi Sonuçları

Alt Temalar	Frekans	İfadelerden Örnekler
Yaşamın Anlamı	17	“Hayatın değerini anlamak ve geçmişi sorgulamak için bir fırsat olduğunu düşünüyorum.” (KE1) “Bence herkesin kendini dinleme, kendi ile hesaplaşma süreci oldu, kendi adıma hayattaki aşırılıklarımın farkına vardım, dinginleştim.” (KE3)
Belirsizlik	10	“...uçsuz bucaksız belirsizliklerle dolu bir süreç...” (EE22) “Belirsiz bir yaşam içine düştük.” (KE4)
Geçici Hastalık Süreci	7	“Tehlikeli olduğu için izolasyon ve sıkı tedbir gerektiren geçici bir süreç.” (EE29) “Tüm dünyayı saran ürkütücü ama sabredilmesi gereken bir süreci ifade ediyor.” (KE5)
Kişilerarası İlişkilerde Mesafe	4	“...sosyal yaşamdan uzak bir yaşam sürmek.” (KE6) “...sevdiklerimizle görüşmemek.” (KE8)
Özgürlüğün Kısıtlanması	4	“...mahkumiyet, özgürlük kısıtlaması.” (EE23)
Temel İhtiyaçlara Verilen Önem	1	“...marketten gıda ve temizlik ürünleri stokladım.” (KE20)

Tablo 2 incelendiğinde, ebeveyn bakış açısı ile salgın süreci ana temasında katılımcıların ifadeleri doğrultusunda altı alt temanın olduğu görülmektedir. Alt temalar arasında *yaşamın anlamının* 17 katılımcı tarafından en fazla ifade edildiği, *temel ihtiyaçlara verilen önem* alt temasının ise sadece 1 katılımcı tarafından ifade edildiği görülmektedir.

2.2. Salgın Sürecinin Avantajları

Salgın sürecinin avantajlarına ilişkin elde edilen bulgular; *aile ile etkili zaman geçirme, kişisel gelişime katkı sağlama, yaşam farkındalığı, ertelenen/biriken işlerin tamamlanması ve geleceğe ilişkin planlar yapma* olmak üzere beş alt temada kavramsallaştırılmış ve Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3: Salgın Sürecinin Avantajları Ana Temasına Yönelik Frekans Analizi Sonuçları

Alt Temalar	Frekans	İfadelerden Örnekler
Aile ile Etkili Zaman Geçirme	23	“Çocuklarımla vakit geçirmek adına etkili bir süreç oldu.” (KE11) “Eşim ve çocuğuma daha fazla zaman ayırabildim.” (KE14) “Çocuklarımla her türlü koşurmada, telaştan uzak daha nitelikli vakit geçirdik.” (EE28)
Kişisel Gelişime Katkı Sağlama	9	“Uzun zamandır izlenmeyi bekleyen filmleri/belgeselleri izledik.” (KE13) “Uzaktan eğitimle çeşitli kurslar aldım.” (KE15) “Özlemimi duyduğum kitaplarıma kavuştum.” (KE18) “Mutfakta yeni tarifler denemeye başladım ve becerilerimin geliştiğini hissediyorum.” (KE19)
Yaşam Farkındalığı	7	“Yavaş bir yaşam kendime ve yaşamıma yönelik farkındalığımı artırmış olabilir.” (KE20) “Ayrıca zamanı sakin, huzurlu bir şekilde geçiriyoruz, yoğunluğun azalması ve dinginliği hissetmek açısından olumlu bir süreç.” (KE2)
Ertelenen/Biriken İşlerin Tamamlanması	4	“Uzun zamandır planladığım çalıştığım için çok vakit ayıramadığım şeyleri tablo yapmak, kitap okumak, film dizi izlemek gibi bu süreçte yapabildim.” (KE4)
Geleceğe İlişkin Planlar Yapma	1	“Bu süreçte gelecek planlarımı da gözden geçirdim.” (EE27)

Tablo 3 incelendiğinde, salgın sürecinin avantajları ana temasında katılımcıların ifadeleri doğrultusunda beş alt temanın oluştuğu görülmektedir. Alt temalar arasında *aile ile etkili zaman geçirme* 23 katılımcı tarafından en fazla ifade edildiği, *geleceğe ilişkin planlar yapma* alt temasının ise sadece 1 katılımcı tarafından ifade edildiği görülmektedir.

2.3. Salgın Sürecinin Dezavantajları

Salgın sürecinin dezavantajlarına ilişkin elde edilen bulgular; *sosyal yaşamın kısıtlanması, iş ve çalışma isteği, aile ve sevdiklerimize özlem, telefon ve teknolojinin daha fazla kullanımı, ekonomik/maddi sıkıntılar, ev işleri yoğunluğu, kilo artışı ve temizlik konusunda aşırıya kaçma* ve olmak üzere sekiz alt temada kavramsallaştırılmış ve Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4: Salgın Sürecinin Dezavantajları Ana Temasına Yönelik Frekans Analizi Sonuçları

Alt Temalar	Frekans	İfadelerden Örnekler
Sosyal yaşamın kısıtlanması	21	“... sosyal yaşamımın kısıtlanması rahatsız edici.” (EE28) “Tabi ki oyun çağında bir çocuğumun olması onun dışarı çıkma isteği ve bunu gerçekleştirememek de yıpratıcı bir süreç.” (KE6)
İş ve çalışma isteği	6	“İş hayatından uzak durmama sebep oldu.” (EE22) “İşlerim aksadı ve döndüğümde her şey daha zor olacak bu nedenle bir an önce işime dönmeliyim.” (EE29) “...bir şeyler yapamıyor olmak ve boş durarak para kazanma düşüncesi insanı rahatsız ediyor.” (KE8)
Aile ve sevdiklerimize özlem	5	“Ailemi ve sevdiklerimi görememek olumsuz etkiledi.” (KE1) “Ailemden sevdiklerimden ilk defa bu kadar uzak kaldığım için özlem duygusuyla tanıştım.” (KE10)
Telefon ve teknolojinin daha fazla kullanımı	4	“Sosyal medya ve teknoloji bağımlılığımı yaşıyorum.” (KE3)
Ekonomik/maddi sıkıntılar	4	“Eşimin özel sektörde çalışıyor olması sebebiyle salgının maddi boyutuyla ciddi anlamda yüzleştik.” (KE12)
Ev işleri yoğunluğu	3	“Ev işleri ile daha fazla uğraşmak zorunda kaldım.” (KE13)
Kilo artışı	3	“Bu süreçte sağlıksız beslendik ve fazlaca hareketsiz kaldık. Bu durum bizlere kilo artışı olarak geri döndü.” (KE16)
Temizlik konusunda aşırıya kaçma	2	“Temizlik konusunda geçirdiğimiz obsesif süreç nedeniyle zihnen çok yorulduk.” (KE19)

Tablo 4 incelendiğinde, salgın sürecinin dezavantajları ana temasında katılımcıların ifadeleri doğrultusunda sekiz alt temanın oluştuğu görülmektedir. Alt temalar arasından 21 katılımcı tarafından *sosyal yaşamın kısıtlanması* en çok ifade edileni oluşturmaktadır. Geriye kalan yedi alt tema ise 6 katılımcı ile 2 katılımcı arasında değişmektedir. En az ifade edilen ise 2 katılımcı ile *temizlik konusunda aşırıya kaçma* alt teması olarak belirtilmiştir.

2.4. Salgın Sürecinde Hissedilen Duygular

Salgın sürecinde hissedilen duygulara ilişkin elde edilen bulgular her bir duygu ayrı ayrı değerlendirilmek kaydıyla toplam otuz sekiz alt temada kavramsallaştırılmış ve Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5: Salgın Sürecinde Hissedilen Duygular Ana Temasına Yönelik Frekans Analizi Sonuçları

Alt Temalar	Frekans	İfadelerden Örnekler
Endişe	13	“Sevdiklerimi kaybetme endişesi, hastalığa yakalanıp hastane sürecini yaşarsam çocuklarımın ve eşimin bu süreci nasıl yöneteceği endişesi.” (KE1) “Eğitim sisteminin bundan sonra nasıl şekilleneceğine yönelik endişeler, salgın sebebiyle yaşadığım temizlik takıntılarımdan kurtularak normalleşebilecek miyim endişesi ve maddi endişeler.” (EE26)
Kaygı	12	“Her an hasta olabiliriz!” (KE20)
Korku	12	“Ölüm ne kadar yakınmış.” (KE13)
Çaresizlik	6	“Çaresizlik duygusu çok ağır bastı.” (EE27)
Umut	4	“Her şeye rağmen bu süreçteki her konuda güzelliklerin olması.” (KE2)
Kızgınlık	4	“...çok çalışmak ve yorgunlukla gelen tahammülsüzlük...” (KE17)
Özlem	4	“Aileme ve arkadaşlarıma duyduğum özlem.” (KE11)
Üzüntü	3	“Ben ne kadar şanslıysam, bunlara sahip olamayanları düşündükçe hissettiğim utanç...” (KE17)
Öfke	3	“Öfkeliyim hayata karşı...” (KE8)
Sıkıntı	3	“Karantinada evde kalmaktan içim daralıyor, sıkılıyorum.” (KE11)
Karamsar	3	“Toplumsal bir sürecin basit bir hastalıkla çökebileceğini anladım.” (KE5)
Mutluluk	3	“Ailemle vakit geçirdiğim için mutluluk.” (KE18) “Oğlumla doya doya oynadığım oyunlar, eşimle geçirdiğim vakitler, bir parça da olsa önceye nazaran kendime vakit ayırmam...” (EE28)
Şüphe	2	“Herkes hastaya mı düşüncesi ile yaklaşıyorum daha doğrusu kaçıyorum.” (KE11)
Yetersizlik	2	“Rollerimi hakkıyla yerine getiremiyorum.” (KE13)
Güven	2	“Evimde olmak güvende hissettiriyor.” (KE20)
Güvensizlik	2	“Markete gitmek bile güvende hissetmemi etkiliyor.” (KE12)
Umutsuzluk	2	“Bizi daha hangi zor günler bekliyor acaba?” (EE27)
Huzursuzluk	2	“Geceleri rahat uyuyamıyorum.” (KE16)
Cesaret	1	“Virüslerle başa çıkabiliriz.” (EE30)
Kendine Güven	1	“Çocuğum için hayatta başaramam dediğim zorluklarla başa çıkabilmeyi öğrendim.” (KE1)
Merak	1	“Eylülde okullar açılır mı, merak içindeyim?” (KE2)
Kıskançlık	1	“Özel sektör ile devlette çalışanlar arasındaki uçuruma sinir oluyorum.” (KE4)
Şaşkınlık	1	“İnanılır gibi değil şu yaşananlar.” (KE20)
Saygı	1	“Sağlık çalışanlarına bir kez daha saygı duydum.” (EE29)
Heyecan	1	“Doğumum yaklaşıyor ve nasıl bir süreç beni bekliyor düşündükçe kalbim çıkacak gibi hissediyorum.” (KE15)
Huzur	1	“İyi ki annem ve babam 65 yaş üstü de dışarı çıkamıyorlar. Aklim kalmıyor.” (KE9)

Hayal kırıklığı	1	“Avrupa’da yaşananlar inanılacak gibi değil.” (EE28)
Pişmanlık	1	“Keşke böyle bir dünyaya çocuk getirmeseydim.” (KE13)
Minnettarlık	1	“Sahip olduklarımdan dolayı ne kadar şanslıymışım.” (KE15)
Yalnızlık	1	“Kaygılarımı kimseyle konuşamıyorum.” (KE1)
Rahatlama	1	“Grip olduğumu öğrendiğim için inanılmaz rahatladım.” (KE2)
Sorumluluk	1	“Çocuklarımı korumalıyım.” (KE21)
Telaş	1	“Marketlerde yaşananlar gerçekten korkutucu sürekli boşalan raflar, koşuşturan insanlar...” (KE13)
Vicdani rahatsızlık	1	“Çalışmadığım halde para kazanıyorum.” (KE27)
Mutsuzluk	1	“Sağlık çalışanı olduğum için çocuğumu anneme bıraktım.” (KE16)
Çekimser	1	“Olaylara net bakamıyorum.” (KE19)
Tedirgin	1	“Hiçbir şeye dokunamıyorum.” (KE22)
Yorgun	1	“Evde olmak çok yorucu.” (KE23)

Tablo 5 incelendiğinde, salgın sürecinde hissedilen duygular ana temasında 30 katılımcı tarafından toplamda otuz sekiz farklı duygu ifadesi belirtilmiştir. Duygu ifadeleri değerlendirildiğinde 13 katılımcı tarafından en fazla belirtilen “endişe”, hemen ardından ise 12 katılımcı ile “kaygı” ve “korku” duyguları yer almaktadır. En az ifade edilen duygular ise 1’er katılımcı tarafından “cesaret, kendine güven, merak, kıskançlık, şaşkınlık, saygı, heyecan, huzur, hayal kırıklığı, pişmanlık, minnettariik, yalnızlık, rahatlama, sorumluluk, telaş, vicdani rahatsızlık, mutsuzluk, çekimser, tedirgin, yorgun” ifade edilmektedir.

2.5. Salgın Sürecini Çocuklara Anlatış Şekilleri

Salgın sürecini çocuklara anlatış şekillerine ilişkin elde edilen bulgular; *açıklayıcı anlatım, betimleyici anlatım, anlatmama ve öyküleyici anlatım* olmak üzere dört alt temada kavramsallaştırılmış ve Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6: Salgın Sürecini Çocuklara Anlatış Şekilleri Ana Temasına Yönelik Frekans Analizi Sonuçları

Alt Temalar	Frekans	İfadelerden Örnekler
Açıklayıcı anlatım	23	“Şu anda bazı insanları hasta edebilen daha önce hiç ortaya çıkmamış bir virüs olduğunu ve bu virüsün çok kolay insandan insana geçtiğini söyledim.” (KE14) “Covid-19 bir virüs olduğunu ve şu anda tüm dünyada yayıldığını. Ondan dolayı, dışarıya çıkmamızın gerektiğini çünkü bulaşıcı olduğunu anlattım.” (EE23)
Betimleyici anlatım	7	“Virüsleri değişik ve küçük bir canlı ve de hastalık olarak anlattım onları göremediğimizi...” (KE18) “...televizyonda da gösterilen eğlenceli el yıkama videolarını izledik. Bu videolar ile 20’ye kadar sayarak ellerimiziz yıkamaya özen göstermemiz gerektiğini anlattım.” (KE19) “...bir de Trt Çocuk’ta el yıkamanın önemi ile ilgili video izlettim.” (KE3)

Anlatmama	6	“Annesi anlattı.” (EE28)
Öyküleyici anlatım	4	“Metaforik hikâyelerle, canım dans isimli şarkılı hikâyelerle anlatmaya çalıştım.” (KE15)

Tablo 6 incelendiğinde salgın sürecini çocuklara anlatış şekilleri ana temasında katılımcıların ifadeleri doğrultusunda dört alt temanın oluştuğu görülmektedir. Alt temalar arasından *açıklayıcı anlatım* 23 katılımcı tarafından en fazla ifade edildiği, öyküleyici anlatım alt temasının ise 4 katılımcı tarafından ifade edildiği görülmektedir.

2.6. Salgın Sürecinde Günlük Yaşamda Meydana Gelen Değişimler

Salgın sürecinde günlük yaşamda meydana gelen değişimlere ilişkin elde edilen bulgular; *günlük rutinlerin değişimi, beslenme alışkanlığında yaşanan değişimler, sosyal yaşamdan izole olmak, fiziksel yorgunluk, evden çalışma, bilinçli tüketici olmak, telefon ve sosyal medya kullanım sıklığında artış, kişisel zaman kısıtlanması, internet alış-verişinde artış ve kaliteli zaman geçirmek için plan yapmak* olmak üzere on alt temada kavramsallaştırılmış ve Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7: Salgın Sürecinde Günlük Yaşamda Meydana Gelen Değişimler Ana Temasına Yönelik Frekans Analizi Sonuçları

Alt Temalar	Frekans	İfadelerden Örnekler
Günlük rutinlerin değişimi	18	“...daha geç yatma ve geç uyanma, düzensiz yemek yeme, kendime vakit ayıramama...” (EE30) “...yemek yeme, uyku, fiziksel aktiviteler hepsi değişti.” (KE7)
Beslenme alışkanlığında yaşanan değişimler	10	“En kötüsü fazlaca sağlıksız, karbonhidrat ve şeker ağırlıklı beslenmeye başladık.” (KE3) “...daha fazla mutfaktayım sürekli evde olduğumuz için yemek, pasta, börek işleri bitmiyor.” (KE15)
Sosyal yaşamdan izole olmak	9	“...sürekli evde olmak sıkıcı, yürüyüşe çıkamamak, kafeye gidememek, izole olmak etkiledi.” (EE29)
Fiziksel yorgunluk (ev işleri, temizlik, çamaşır, mutfak...)	5	“Fiziksel olarak daha çok yoruluyorum çünkü ev işleri, yemek vs. çok fazla vaktimi alıyor.” (KE1)
Evden çalışma	4	“Evden çevrim içi çalışmaya başladım öğrencilerle görüşüyorum.” (EE23)
Bilinçli tüketici olmak	3	“Maddi olarak tutumlu olmaya çok dikkat etmeye başladım, su ve elektrik israfı yapmamaya daha çok dikkat ediyorum.” (EE27)
Telefon ve sosyal medya kullanım sıklığında artış	3	“Daha çok telefon ve sosyal medya kullanır oldum.” (EE26) “...Özellikle sosyal medya, instagram, whatsapp kullanımım neredeyse 3 katına çıkmıştır. Her fırsatta elimde telefon olduğunu fark ediyorum.” (KE6)
Kişisel zaman kısıtlanması	2	“Kendi akademik işlerime eskisine oranla daha az vakit ayırıyorum.” (KE4)

		“Sürekli oğlumla oyun oynadığım için kendime zaman ayırmakta zorlanıyorum.” (KE16)
İnternet alış-verişinde artış	2	“...artık çoğu şeyi almak için internetten alışveriş yapıyorum, kargo kullanıyorum.” (EE24)
Kaliteli zaman geçirmek için plan yapmak	1	“...sürekli zamanı daha iyi nasıl geçirebilirim diye düşünüyorum.” (KE15)

Tablo 6 incelendiğinde salgın sürecinde günlük yaşamda meydana gelen değişimler ana temasında katılımcıların ifadeleri doğrultusunda on alt temanın olduğu görülmektedir. Alt temalar arasından *günlük rutinlerin değişimi* 18 katılımcı tarafından en fazla ifade edildiği, *kaliteli zaman geçirmek için plan yapmak* alt temasının ise 1 katılımcı tarafından ifade edildiği görülmektedir.

2.7. Salgın Süreci Sonunda Yaşamda Meydana Gelebilecek Farklılıklar

Salgın süreci sonunda yaşamda meydana gelebilecek farklılıklara ilişkin elde edilen bulgular; *sosyal ilişkilerde değişimler, temizliğe özen gösterme, ekonomik sıkıntılar, yaşam becerilerinde değişimler, normalleşme sürecine yönelik görüşler* ve *açık havada daha uzun süre vakit geçirme* olmak üzere altı alt temada kavramsallaştırılmış ve Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8: Salgın Süreci Sonunda Yaşamda Meydana Gelebilecek Farklılıklar Ana Temasına Yönelik Frekans Analizi Sonuçları

Alt Temalar	Frekans	İfadelerden Örnekler
Sosyal ilişkilerde değişimler	24	“Sosyal ilişkilerimizin eskisi gibi fiziksel yakınlık (sarılmak, öpüşmek, bir çocuğun başını okşamak...) içermesi ise biraz zor.” (KE1) “...uzun bir süre kapalı ve kalabalık alanlara girmek istemeyeceğimden eminim.” (KE6) “Hiç kimseyle yakın temasta bulunmayacağım, her zaman sosyal mesafeyi koruyacağım.” (KE9)
Temizliğe özen gösterme	9	“...daha sık elimi yıkayacağım.” (KE2) “Bir yerlere dokunmak zor gelecek diye düşünüyorum.” (KE15)
Ekonomik sıkıntılar	8	“Ekonomik olarak zorluklar yaşayacağımız kesin.” (EE28) “Salgın sonrası yeni yaşantımızda hayat ekonomik zorluklarla dolu olacaktır.” (KE14)
Yaşam becerilerinde değişimler	6	“Kendi işimizi kendimiz görme konusunda bu bir fırsat oldu gibi geliyor.” (EE23) “Her anlamda tüketimi azaltacağım bir hayat yaşamaya karar verdim. Kendi adıma büyük bir değişiklik olacak. Atıkları azaltmak, boş harcadığım zamanı azaltmak, alışverişini azaltmak gibi.” (KE3)
Normalleşme sürecine yönelik görüşler	5	“Ümidim eski yaşantıya geri dönmek ama çok da öyle olmayacak gibi.” (EE30)
Açık havada daha uzun süre vakit geçirme	1	“Daha çok doğada vakit geçirmeye, aldığımız her nefesin kıymetini bilmeye başlayacağız.” (KE7)

Tablo 8 incelendiğinde salgın süreci sonunda yaşamda meydana gelebilecek farklılıklar ana temasında katılımcıların ifadeleri doğrultusunda altı alt temanın oluşturulduğu görülmektedir. Alt temalar arasından *sosyal ilişkilerde değişimler* 24 katılımcı tarafından en fazla ifade edilmekte olup *açık havada daha uzun süre vakit geçirme* alt teması ise sadece 1 katılımcı tarafından ifade edilmektedir.

2.8. Ebeveynlerin Salgın Sürecinde Çocukları ile Geçirdikleri Sürede Günlük Aktiviteleri

Ebeveynlerin salgın sürecinde çocukları ile geçirdikleri sürede günlük aktivitelerine ilişkin elde edilen bulgular; *fiziksel etkinlikler*, *zihinsel etkinlikler*, *el becerisi etkinlikleri*, *etkileşime dayalı etkinlikler*, *okul etkinlikleri* ve *dijital zaman* olmak üzere toplam altı alt kategoride kavramsallaştırılmış ve Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9: Ebeveynlerin Salgın Sürecinde Çocukları ile Geçirdikleri Sürede Günlük Aktiviteleri Ana Temasına Yönelik Frekans Analizi Sonuçları

Alt Temalar	Frekans	İfadelerden Örnekler
Fiziksel etkinlikler	24	“...saklambaç oynadık, birlikte spor ve egzersiz yaptık, evde kovalamaca oynadık...” (EK26)
Zihinsel etkinlikler	23	“...uyku öncesi hikâyeye okuma, zekâ oyunları oynama...” (KK12)
El becerisi etkinlikleri	17	“...çeşitli oyun hamuru, tuz seramiği, kilden şekiller yaptık vb. çalışmalar...” (KK17)
Etkileşime dayalı etkinlikler	12	“Bu süreçte drama yaptık, farklı taklitler ile eğlenceli vakit geçirdik, kukla gösterileri düzenledik kendi aramızda.” (KK 4)
Okul etkinlikleri	7	“Okulun verdiği ödevleri yaptık. Öğretmenimizle görüntülü görüşmelerde yaptırdığı beceriye dayalı etkinlikleri evde yaptık.” (KK9) “Okuldan gönderilen veya arkadaşlarımızın paylaşımlarından gördüğümüz aktiviteleri yaptık.” (KK2)
Dijital zaman	3	“...video oyunlarından destek aldık.” (EK30)

Tablo 9 incelendiğinde ebeveynlerin salgın sürecinde çocukları ile geçirdikleri sürede günlük aktiviteleri ana temasında katılımcıların ifadeleri doğrultusunda altı alt temanın oluşturduğu görülmektedir. Alt temalar arasından *fiziksel etkinlikler* 24 katılımcı tarafından en fazla ifade edildiği, *dijital zaman* alt temasının ise 3 katılımcı tarafından ifade edildiği görülmektedir.

2.9. Salgın Sürecinde Çocuklarda Gözlenen Değişimler

Salgın sürecini çocuklara anlatış şekillerine ilişkin elde edilen bulgular; *uzun süre evde kalmaktan kaynaklı duygu değişimleri*, *evde kalmaya ilişkin hoşnut olma*, *günlük rutinlerin değişimi*, *sağlıklı beslenme ve kilo artışı*, *teknolojik cihazlara daha fazla bağlanma*, *değişimin gözlenmemesi*, *temizlik konusunda aşırıya kaçma*, *ev dışında hastalık nedeniyle özgürce hareket edememekten kaynaklı kaygı* ve *akranlarına özlem olmak* üzere dokuz alt temada kavramsallaştırılmış ve Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10: Salgın Sürecinde Çocuklarda Gözlenen Değişimler Ana Temasına Yönelik Frekans Analizi Sonuçları

Alt Temalar	Frekans	İfadelerden Örnekler
Uzun süre evde kalmaktan kaynaklı duygu değişimleri	16	“Önceki yaşamımıza göre daha çok kaygı yaşadığını hissediyorum, dışarı çıkamamaktan kaynaklı korku geliştirdi.” (KK4) “Anne ve babası ile daha fazla vakit geçirdiği için mutlu olduğunu, bir yandan da bazı yeni kurallarla tanıştığı için kızgın olduğunu hissediyorum.” (EK27)
Evde kalmaya ilişkin hoşnut olma	10	“Evi seven bir çocuk olduğu için mutlu bu durumdan.” (KK11)
Günlük rutinlerin değişimi	6	“Gün içinde planlı yaşayan bir aileydik artık daha programsız yaşıyoruz.” (EK23) “Uyanık kalma süresi uzadı. Bana sarılma isteği arttı. İştahı azaldı. Yumuşak nesnelere olan ilgisi arttı.” (KK9)
Sağlıklı beslenme ve kilo artışı	5	“İyi bir jimnastikçiydi ama kilo aldığı için geriledi.” (EK22)
Teknolojik cihazlara daha fazla bağlanma	3	“Ekran karşısına geçmeyen çocuğum hiç istemesem de televizyona daha fazla maruz kaldı.” (KK20)
Değişimin gözlenmemesi	3	“Yaşı küçük olduğu için anlamlandıramadı.” (KK10)
Temizlik konusunda aşırıya kaçma	3	“Bu süreçte temizliğine daha çok dikkat ediyor. En az 20 sn ellerini yıkıyor.” (KK18)
Ev dışında hastalık nedeniyle özgürce hareket edememekten kaynaklı kaygı	2	“...dışarı mecburi çıktığında hijyen ve dokunma konusunda tedirgin olduğu belliydi.” (KK1)
Akranlarına özlem	2	“İnsanlarla konuşma ve görüşme isteği arttı. Kuzenleriyle her gün görüntülü arama yaparak, ulaşamadığında en olmadık kişileri arama teklifiyle geldi.” (KK15)

Tablo 10 incelendiğinde salgın sürecinde çocuklarda gözlenen değişimler ana temasında katılımcıların ifadeleri doğrultusunda dokuz alt temanın oluştuğu görülmektedir. Alt temalar arasından *uzun süre evde kalmaktan kaynaklı duygu değişimleri* 16 katılımcı tarafından en fazla ifade edildiği, *akranlarına özlem* alt temasının ise 2 katılımcı tarafından ifade edildiği görülmektedir.

3. TARTIŞMA

Mevcut çalışma ile tüm dünya da olduğu gibi Türkiye’yi de etkisi altına alan COVID-19/pandemi/salgın sürecinde 2-6 yaş arasında çocuğu olan ebeveynlerin bakış açısı ile hem kendi yaşamında hem de çocuğunun yaşamında olan değişimlerinin değerlendirilmesi esas alınmıştır. Toplam 10 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile sorular çevrim içi görüşme yoluyla ebeveynlere yöneltilmiş ve toplamda 30 katılımcı ile görüşülmüştür. Görüşmeler sonucunda dokuz ana tema ve bu temalara bağlı olarak ara temalar oluşturulmuştur.

Salgın süreci ile ilgili literatür incelendiğinde özellikle çalışmaların tıp alanında (Rothan ve Byrareddy, 2020) yapıldığı görülmektedir. Ancak bu süreçte hem bireylerin hem de toplumların psikolojik ve sosyal açıdan etkilendiği ile ilgili sınırlı düzeyde araştırmaya (Amakiri vd., 2020; Kundi ve Bhowmik, 2020; Witt vd., 2020) ulaşılmıştır. Bu çalışma ile bu eksikliğin giderilmesi amacıyla salgın sürecinde 2-6 yaş arasında çocuğu olan ebeveynlerin hem kendilerinin etkilenme düzeyleri hem de çocukları üzerindeki etkisi temel alınarak literatüre katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Ebeveynlerin bakış açısı ile salgın süreci değerlendirildiğinde mevcut çalışmada yaşamın anlamının sorgulandığı, belirsizlikten kaynaklı kaygı yaşandığı, sürecin geçici olarak değerlendirildiği, kişilerarası ilişkilerde mesafeye özen gösterecekleri anlaşılmaktadır. Ebeveynler üzerinde konu ile ilgili doğrudan bir çalışma olmamakla birlikte her bir ebeveynin yetişkin olduğu göz önünde bulundurularak Kundi ve Bhowmik'in (2020) çalışmalarında özellikle yetişkinlerin kişilerarası ilişkilerinde fiziksel mesafeye önem verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Sağlık çalışanı olan ebeveynler ile yapılan bir çalışmada (Amakiri vd., 2020) salgın süreci ile birlikte özellikle belirsizlikten kaynaklı olarak sıkıntılar yaşadıklarını aynı zamanda hızlı duygu değişimleri ile başa çıkmak zorunda olduklarını belirttikleri görülmektedir.

Bir diğer ana tema olan salgın sürecinin avantajları genel olarak değerlendirildiğine birçok olumsuz yaşantıya neden olmakla birlikte birçok avantajı da beraberinde getirdiği anlaşılmaktadır. Kundi ve Bhowmik'in (2020) çalışmasında da benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Örneğin aile ile etkili zaman geçirme, çocuklarda sorumluluk gelişimi, uzaktan çalışma şekli ile daha verimli zaman geçirme bunlardan birkaçı olarak gösterilmektedir. Mevcut çalışmada da benzer sonuçlara ulaşıldığı özellikle de aile ile etkili zaman geçirmenin neredeyse tüm katılımcılar tarafından ifade edildiği görülmektedir.

Bir diğer ana tema olan salgın sürecinin dezavantajları ve beraberinde sekiz alt temadan oluşmaktadır. Bunlardan ilk sırada sosyal yaşamın kısıtlanması, işe, aileye özlem, aşırıya kaçan temizlik yapma isteği, kilo artışı gibi birçok dezavantaj sunulmuştur. Salgın sürecinin dezavantajlarını konu edinen bir çalışma ise sağlık çalışanları ile yürütülmüş olan Amakiri vd., (2020) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada özellikle aile ile zaman geçirme azlığı, boşanma ve intihar olaylarında artış gözlemlendiği, depresif belirtiler gösterildiği belirtilmektedir. Mevcut çalışmanın bulguları ile birlikte değerlendirildiğinde özellikle çalışma grubundan kaynaklanan farklılıklar da göz önünde bulundurulduğunda aile ile etkili zaman geçirme mevcut çalışma için avantaj olur iken sağlık çalışanları ile yürütülen bu çalışmada yoğun çalışma saatlerinden ve yaşadıkları risklerden kaynaklı olarak dezavantaja dönüştüğü görülmektedir. Kundi ve Bhowmik (2020) ise çalışmasında daha genel başlıklar altında ele aldığı görülmektedir. Bunlardan birkaçı turizm, ticaret, siyaset ve ekonomi üzerinde yaşanan olumsuz etkiler, aile içi ilişkilerde yaşanan çatışmalar ve psikolojik etkiler olarak değerlendirilmektedir. Bir başka çalışmada Witt vd. (2020) özellikle sosyal ilişkilerde kısıtlanma ve özlem duygusunun yoğun yaşandığını belirtmektedirler.

Türkiye’de pandemi sürecinde yapılan bir çalışma ise bireylerin aile veya yakın çevrelerinde ölüm yaşama durumlarında, kendi gelecekleri hakkındaki düşüncelerinde, gelecekte temel ihtiyaçları karşılama durumlarında ve genel hayat memnuniyetlerinde farklılıklar yaşadıkları vurgulanmıştır (Çetin ve Anuk, 2020). Çalışmaların bulguları değerlendirildiğinde mevcut çalışma ile benzer içeriklere sahip oldukları görülmektedir.

Salgın sürecinde hissedilen duygular ana teması doğrultusunda duygular olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirilmeksizin katılımcıların kendi ifadeleri ile şekillendirilmiş ve sonucunda otuz sekiz duygu ifadesi oluşturulmuştur. Bu duygular arasından katılımcıların birçoğunun endişe ve kaygı, korkuyu ifade ettikleri görülmektedir. Benzer şekilde Amakiri, vd. (2020) de çalışmalarında özellikle kaygı, üzüntü, yalnızlık, iyimserlik duygularını yoğun yaşadıklarını belirtmektedirler. Bir diğer çalışmada ise Kundi ve Bhowmik (2020) psikolojik etkiler başlığı altında korku, öfke, yalnızlık ve endişe duygularının en yoğun yaşandığını ifade ettikleri görülmektedir. Mazza vd., (2020) yüksek sayıda katılımcı (2766) ile gerçekleştirdikleri çalışmalarında stres, kaygı ve endişe duygularına vurgu yaptıkları görülmektedir. Benzer şekilde Witt vd. (2020) çalışmalarında hayal kırıklığı, stres, kaygı, endişe, öfke duygularının belirgin düzeyde arttığını belirtmektedirler. Brooks vd. (2020) ise salgın sürecinde bireylerin yoğun olarak travma sonrası stres bozukluğu, kaygı, öfke, depresyon, uykusuzluk, hayal kırıklığı yaşadıklarını belirttikleri görülmektedir.

Ebeveynlerin bu salgın sürecini çocuklara anlatış şekilleri ana temasında katılımcıların geri bildirimleri doğrultusunda dört alt tema oluşturulmuştur. Özellikle bu sürecin birçok katılımcı tarafından sözlü anlatım ile açıklandığı görülmektedir. Aynı zamanda benzetmeler ile açıklanmaya çalışıldığı ya da metaforik hikayeler aracılığıyla açıklandığı görülmektedir. Katılımcılardan çocuklarına açıklama yapmayı tercih etmeyen ebeveynlerin görüşleri değerlendirildiğinde özellikle çocuklarının yaşlarının küçük olmasından kaynaklı (2 yaş) kaygılandırmak istemedikleri belirtilmiştir. Mevcut çalışma ile doğrudan ilişkili herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ghosh vd. (2020) salgın sürecinin çocuklar üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmalarında özellikle okulların kapatılması ve karantina süreci ile birlikte salgın sürecinin yaşlarına uygun bir şekilde anlatılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Salgın sürecinde günlük yaşamda meydana gelen değişimler ana temasında on altı tema ile kategorilere ayrılmaya çalışılmıştır. Özellikle günlük rutinlerin değişimi ve beslenme alışkanlığında yaşanan değişimlerin katılımcıların birçoğu tarafından ifade edildiği görülmektedir. Birçok çalışmada da özellikle okul çağındaki öğrencilerin okula devam etmemesi, alış-veriş merkezlerinin kapatılması, sosyal mesafe kurallarına özen gösterilmesi (Kundi ve Bhowmik, 2020); internet ve sosyal medya kullanımının süresinde artış görülmesi, sosyal yaşamdan uzaklaşılması (Witt, Ordóñez, Martin, Vitiello ve Fegert, 2020) örnek gösterilebilir. Benzer şekilde Ghosh vd. (2020) salgın sürecinin etkisiyle okulların kapanması ile birlikte birçok duygu değişimlerinin yaşanması, uyku sorunları ve iştah problemlerinin ciddi boyutlarda arttığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Mevcut çalışmanın bulguları ile araştırmaların bulguları birçok yönden benzerlik göstermektedir.

Salgın süreci sonunda yaşamda meydana gelebilecek farklılıklar ana temasında altı altı temanın oluşturulduğu görülmektedir. Bu alt temalardan sosyal ilişkilerde değişimler, temizliğe özen gösterme, ekonomik sıkıntılar, yaşam becerilerinde değişimler, normalleşme sürecine yönelik görüşler, açık havada daha uzun süre vakit geçirme katılımcılar tarafından ifade edildiği görülmektedir. Kundi ve Bhowmik (2020) çalışmasında özellikle ekonomik sıkıntılarının önemli ölçüde etkileyeceğini, işsizliğin artacağını, toplumsal ilişkilerde izolasyonların belirleyici rol alacağını, psikolojik olarak her yaş grubu için farklı duyguların hâkim olabileceğini, aile içi ilişkilerde şiddet, boşanma gibi olaylar ile karşılaşılabilceğini belirtmektedir. Benzer şekilde Witt vd. (2020) de özellikle krizler ve ekonomik sorunların yaşanacağını, elektronik cihazların daha etkin kullanılacağı, evden çalışma ve uzaktan eğitim ile de sürecin yönetilebileceğine çalışmalarında odaklandıkları görülmektedir. Çetin ve Anuk (2020) çalışmaları kapsamında ülkenin geleceğine karşı kötümser yaklaşımlarının bireylerin psikolojik dayanıklılıklarını olumsuz etkilediği ve bunun da sosyalleşme sürecine olumsuz etkisi olduğu sonuçlarına ulaşmıştır. Mevcut çalışma ile benzer bulgulara ulaşıldığı görülmektedir. Ancak Ghosh vd. (2020) belirtilen ifadeler ek olarak çocukların okula gitmek istememe ve okul terki gibi sonuçların da ortaya çıkabileceğini ifade ettikleri görülmektedir.

Ebeveynlerin salgın sürecinde çocukları ile geçirdikleri sürede günlük aktiviteleri ana temasında altı altı temanın yer aldığı görülmektedir. Katılımcılar tarafından belirtilen aktiviteler yüksekten aza doğru sıralandığında fiziksel, zihinsel, el becerisine, etkileşime dayalı etkinliklerin yer aldığı, ardından uzaktan eğitim aracılığı ile okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden öğrenciler için hazırlanan okul etkinliklerinin ve son sırada da dijital etkinliklerin yer aldığı görülmektedir. Kundi ve Bhowmik (2020) çalışması kapsamında salgın sürecinin toplum üzerindeki etkilerini değerlendirdiği bölümünde özellikle bu süreçte ebeveyn ve çocuklar arasında hareket etmeye dayalı etkinliklerin yoğunlukta olduğu ve ilk sırada ev işlerine yardım etmenin yer aldığı görülmektedir. Wang., Zhang, Zhao, Zhang ve Jiang (2020) ise çalışmalarında özellikle bu süreçte fiziksel etkinliklerin, beyin jimnastiklerinin yanı sıra uzaktan eğitim aracılığı ile ders ve ders dışı etkinliklerin dijital platformda yürütüldüğü belirtilmektedir. Bir başka çalışmada ise King, Delfabbro, Billieux ve Potenza (2020) salgın sürecinde çevrim içi oyunlara yönelik ilginin ve katılımın belirgin düzeyde arttığını belirtmektedirler. Çaykuş ve Mutlu Çaykuş'da (2020) benzer şekilde okulların kapanması ile evde daha uzun ve kaliteli zaman geçirilerek çocukların sağlıklı gelişimine her yönüyle katkı sağlanılabileceği vurgulamaktadır.

Hammami, Harrabi, Mohr ve Krusturp (2020) çalışmalarında salgın sürecinde her yaş grubunun dijital cihazlardan, çevrim içi ağlardan uzakta kalabilmeleri amacıyla evde yapılabilecek fiziksel aktivitelerin süresi ve önemi üzerine odaklandıkları çalışmalarında özellikle evde spor yapmak, fiziksel egzersizlere çalışmak ve dans etmenin önemi üzerine odaklandıkları görülmektedir. Benzer şekilde Jiao vd. (2020) çalışmalarında salgın sürecinde çocukların fiziksel eğlencelere yönedikleri ardından okuma etkinlikleri ve sosyal medya kullanımını tercih ettikleri belirtilmektedir. Mevcut çalışmada da benzer şekilde ebeveynlerin özellikle fiziksel etkinliklerden daha fazla yararlandıkları görülmektedir.

Salgın sürecinde çocuklarda gözlenen değişimler ana temasında dokuz alt temanın yer aldığı görülmektedir. Mevcut çalışma kapsamında katılımcılar tarafından duygu değişimleri, evde kalmaya ilişkin hoşnut olma, günlük rutinlerin değişimi, sağlıklı beslenme ve kilo artışı teknolojik cihazlara daha fazla bağlanma, değişimin gözlenmemesi, temizlik konusunda aşırıya kaçma, ev dışında hastalık nedeniyle özgürce hareket edememekten kaynaklı kaygı ve akranlarına özlem alt temaları yer almaktadır. Mevcut çalışmanın bulgularını destekler nitelikte olan çalışmalardan ilki Jiao vd. (2020) tarafından yapılan çocukların duygu ve davranışlarına odaklandıkları çalışmalarıdır. Bu çalışmada da belirgin düzeyde ani duygu değişimlerinin, uyku ve beslenme düzeninde farklılıkların yaşandığı, sosyal ilişkilerde de bozulmaların görüldüğü belirtilmektedir. Çocuklarda gözlenen değişimlerin konu alındığı araştırmalardan Pisano, Galimi ve Cerniglia (2020) ve Ghosh vd. (2020) çalışmalarında salgın sürecinde çocuklarda uyku sorunlarının görüldüğünü, konuşma esnasında kelime dağarcığında azalmaların yaşandığını, ani duygu değişimlerinin varlığının görüldüğünü belirtmektedirler. Çaykuş ve Mutlu Çaykuş (2020), Covid-19 pandemi süreci ile ilgili çalışmalarında eğitim-öğretim faaliyetlerinin online platformlarda sürdürülmesi, aile üyelerinin işlerini evden yürütmeye çalışması, çocukların arkadaşlarıyla olan ilişkileri kısmi olarak kesintiye uğraması nedenleriyle çocukların korku ve kaygı düzeylerinin arttığını belirtmektedirler. Hem mevcut çalışmada hem de ilgili diğer çalışmalarda salgın sürecinde çocukların özellikle daha sinirli, kaygılı, endişeli oldukları, kurallara uyma konusunda sorunlar yaşadıkları ve daha çabuk dikkatlerinin dağıldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın sonucunda, 2-6 yaş arasında çocuğu olan ebeveynlerin salgın sürecine yönelik bakış açılarında, duygularında ve bu süreçte yaşamı değerlendirmelerinde önemli değişimler yaşandığı görülmektedir. Özellikle salgın süreci ile birlikte yaşamın anlamının sorgulandığı, duygularında değişimler gözlemledikleri, günlük rutinlerinin değişmesinden kaynaklı sorunlar ile başa çıkmaya çalıştıkları, evde çalışma düzenine uyum sağlamaya çalıştıkları anlaşılmaktadır. Aynı zamanda da çocukları ile birlikte evde olmaktan kaynaklı hem güvende hissettiklerini, yine çocukları ile günlük koşturmacadan uzak bir şekilde vakit geçirebildikleri için mutlu olduklarını ve salgın hakkında çocuklarını bilgilendirdikleri anlaşılmaktadır. Ebeveyn rollerinin sonucu olarak anne ve babaların, çocuklarının duyguları ve bu süreci atatabilmelerinde önemli rollere sahip oldukları ve sorumluluklar yüklendikleri anlaşılmaktadır.

Genel olarak salgın sürecinin değerlendirilmesinde hem ebeveynlerin hem de çocukların olumlu ya da olumsuz bir şekilde etkilendiklerini söylemek mümkündür. Çocukların bu süreçte özellikle evde anne ve/veya babanın varlığından kaynaklı mutlu oldukları ve fiziksel etkinlik başta olmak üzere evde etkili zaman geçirmeye özen gösterildiği görülmektedir. Bunların yanı sıra okulların kapanması, sokağa çıkma yasağının yaşanması, günlük rutinlerinin değişmesi beraberinde ani duygu değişimlerinin yaşanmasına, kilo ve uyku düzeninde farklılıklar yaşanmasına neden olduğu da anlaşılmaktadır. Ancak özellikle normalleşme süreci ile birlikte uyum problemleri yaşayan çocuklar için bu problemlerin üstesinden gelebilmelerinde ailelerinden aldıkları psikolojik desteğin yanı sıra profesyonel bir psikolojik danışma hizmetinden yararlanmaları sürecin atlatılmasında daha etkili olacaktır.

KAYNAKÇA

- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) (2019), Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, Salgın maddesi.
- AMAKIRI, P. C., Ezeoke, A., Chude, C. F. & Anoka, K. (2020). Psychological effect of pandemic COVID-19 on families of health care professionals. *British Journal of Psychology Research*, 8(2), 1-7.
- BROOKS, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N. & Rubin, G. J. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: Rapid review of the evidence. *The Lancet*, (395), 912-920.
- CHRISTENSEN, L. B., Johnson, R. B. & Turner, L. A. (2015). *Araştırma yöntemleri: Desen ve analiz* (A. Aypay, Çev. Ed.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- ÇAYKUŞ, E. T. ve Mutlu Çaykuş, T. (2020). Covid-19 Pandemi sürecinde çocukların psikolojik dayanıklılığını güçlendirme yolları: Ailelere, öğretmenlere ve ruh sağlığı uzmanlarına öneriler. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*. 7 (5). 95-113.
- ÇETİN, C. ve Anuk, Ö. (2020). Covid-19 Pandemi sürecinde yalnızlık ve psikolojik dayanıklılık: Bir kamu üniversitesi öğrencileri örnekleme. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*. 7 (5). 170-189.
- DURMUŞOĞLU SALTALI, N. ve Arslan, E. (2012). Ebeveyn tutumlarının anasınıfına devam eden çocukların sosyal yetkinlik ve içe dönüklük davranışını yordaması. *İlköğretim Online*, 11(3), 729-737.
- EKİZ, T., İlman, E. ve Dönmez, E. (2020). Bireylerin sağlık anksiyetesi düzeyleri ile COVID-19 salgını kontrol algısının karşılaştırılması. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*. 6 (1). 139-154.
- ERGÜL, B., Altın Yavuz, A., Gündoğan Aşık, E. ve Kalay, B., (2020). Türkiye'deki COVID-19 Enfeksiyonu: Erken dönem istatistikleri ve hastalık seyrinin istatistiksel olarak modellenmesi. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 25(1), 130-141.
- GHOSH, R., Dubey, M. J., Chatterjee, S. & Dubey, S. (2020). Impact of COVID-19 on children: Special focus on psychosocial aspect. *Minerva Pediatr*. DOI: 10.23736/S0026-4946.20.05887-9 (in press).
- HAMMAMI, A., Harrabi, B., Mohr, M. & Krstrup, P. (2020). Physical activity and coronavirus disease 2019 (COVID-19): specific recommendations for home-based physical training. *Managing Sport And Leisure*. (Çevrim içi yayın) DOI: 10.1080/23750472.2020.1757494.
- JIAO, W. Y., Wang, L. N., Liu, J., Feng Fang, S., Jiao, F. Y., Pettoello-Mantovani, M., and Somekh, E. (2020). Behavioral and Emotional Disorders in Children during the COVID-19. *Epidemic. J Pediatr: Elsevier Public Health Emergency Collection*. (Çevrim içi yayın) DOI: 10.1016/j.jpeds.2020.03.013.
- KARCIOĞLU, Ö. (2020). COVID-19: Epidemiyolojik bilgilerimiz ve hastalığın dünyadaki gidişi *Journal of ADEM*, 1(1), 55-70.
- KING, D. L., Delfabbro, P. H., Billieux, J. & Potenza, M.N. (2020). Problematic online gaming and the COVID-19 pandemic. *Journal of Behavioral Addictions*. (Çevrim içi yayın) DOI: 10.1556/2006.2020.00016.

- KNAFO, A. ve Plomin, R. (2006). Parental discipline and affection and children's prosocial behavior: Genetic and environmental links. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(1), 147-164.
- KUNDU, B. & Bhowmik, D. (2020). Societal impact of novel corona virus (COVID-19 pandemic) in India. DOI: 10.31235/osf.io/vm5rz.
- MAZZA, C., Ricci, E., Biondi, S., Colasanti, M., Ferracuti, S., Napoli, C. & Roma, P. (2020). A nationwide survey of psychological distress among Italian people during the COVID-19 pandemic: Immediate psychological responses and associated factors. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 17, 3165.
- MEB, (2020). *Salgın Hastalık Dönemlerinde Psikolojik Sağlamlığımızı Korumak: Yetişkinler İçin Bilgilendirme Rehberi*. Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- NICOMEDES, C. J., & Avila, R. (2020). An Analysis on the Panic of Filipinos during COVID-19 Pandemic in the Philippines.
- ÖZER, M. (2020). Türkiye'de COVID-19 Salgını Sürecinde Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Atılan Politika Adımları. *Kastamonu Education Journal*. 28 (3).
- PISANO, L., Galimi, D. & Cerniglia, L. (2020). A qualitative report on exploratory data on the possible emotional/behavioral correlates of Covid-19 lockdown in 4-10 years children in Italy. PsyArXiv. DOI: <https://doi.org/10.31234/osf.io/stwbn>.
- ROTHAN, H. A. & Byrareddy, N. S. (2020). The epidemiology and pathogenesis of coronavirus disease (COVID-19) outbreak. *Journal of Autoimmunity*. 109. DOI: [.org/10.1016/j.jaut.2020.102433](https://doi.org/10.1016/j.jaut.2020.102433).
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2020). *COVID-19 (SARS-CoV-2 Enfeksiyonu) Rehberi*. Ankara.
- ÜSTÜN, Ç. ve Özçiftçi, S. (2020). COVID-19 Pandemisinin Sosyal Yaşam ve Etik Düzlem Üzerine Etkileri: Bir Değerlendirme Çalışması. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, Cilt 25, Ek Sayı 1. 142-153.
- WANG G., Zhang, Y., Zhao J., Zhang, J. & Jiang, F. (2020). Mitigate the effects of home confinement on children during the COVID-19 outbreak. *The Lancet*. 395. 945-947. DOI: 10.1016/S0140-6736(20)30547-X.
- WITT, A., Ordóñez, A., Martin, A., Vitiello, B. & Fegert, J. M. Child and adolescent mental health service provision and research during the Covid-19 pandemic: Challenges, opportunities, and a call for submissions. *Child Adolesc Psychiatry Ment Health* 14(19).1-4. <https://doi.org/10.1186/s13034-020-00324-8>.
- YILDIRIM, A., ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (11. basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

İnternet Kaynakçası

- <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51614548> [Erişim Tarihi: 10.04.2020].
<https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu> (Erişim Tarihi:2.5.2020).